

Beurs omlaag, pensioenleeftijd omhoog?

Huizenprijzen en de waarde van financiële producten (aandelen en fondsen) zijn sinds de uitbraak van de crisis gedaald. In de periode van 15 september 2008 tot 31 december 2008 verloor de AEX index ruim de helft van zijn waarde. In 2009 en begint 2010 herstelde de aandelen koersen zich enigszins, al bevindt de AEX index zich nog ver beneden het niveau van voor de crisis. Ongeveer een derde van de Nederlandse huishoudens bezit aandelen, direct of via een fonds. Al deze huishoudens hebben dus met een daling van hun financiële vermogen te maken gehad. Huizenprijzen liggen nu ruim een jaar lang ongeveer 5 % onder het gemiddelde niveau van 2008. Ongeveer de helft van de Nederlandse huishoudens is huiseigenaar en wordt hierdoor geraakt. De gemiddelde verkoopprijs van een woning was in 2008 ongeveer 250 000 euro. Huiseigenaren verliezen hierdoor gemiddeld 12 500 euro aan huizenvermogen.

Heeft deze vermogensdaling invloed gehad op de pensioenplannen van Nederlanders? Zullen zij langer doorwerken om voldoende inkomen te hebben tijdens hun pensioen? In de literatuur is langzamerhand consensus ontstaan dat het effect van een verandering in het vermogen op de pensioenleeftijd klein is. Het is echter moeilijk om dit verband te bestuderen, omdat mensen die een voorkeur hebben voor vervroegd pensioen hiervoor ook kunnen sparen. In dat geval gaat weliswaar het vermogen omhoog en de pensioenleeftijd omlaag, maar dan worden besparingen door de pensioenwensen bepaald en niet andersom.

Heeft een verandering van het vermogen daadwerkelijk invloed op de pensioenleeftijd of sparen mensen voor een vervroegd pensioen? Twee recente studies in Nederland proberen dit te achterhalen. Bloemen (2010) onderzoekt de relatie tussen vermogen en de pensioenleeftijd.^a De kans dat werknemers voor hun 65ste stoppen met werken stijgt met 4% als zij een meevaller hebben van één jaarsalaris. Denk bijvoorbeeld aan het winnen van 30 000 euro in de loterij of een onverwachte winst op de beurs. Het Centraal Planbureau heeft dit ook bestudeerd via een analyse van de pensioenplannen van werknemers in plaats van de daadwerkelijke uittreedleeftijd.^b Uit de studie blijkt dat werknemers zeven weken korter zullen doorwerken bij een meevaller van één jaarsalaris. Een daling van huizenvermogen blijkt geen effect te hebben op de geplande pensioenleeftijd. Volgens deze studies zijn de vermogeneffecten dus gering.

Betekent dit dat een daling van het vermogen überhaupt geen consequenties heeft voor onze pensioenplannen? Dat is niet het geval. In de figuur is te zien dat jongeren later verwachten uit te treden dan ouderen. Uit onderzoek blijkt dat dit het gevolg is van recente pensioenshervormingen. Met name de invoering van de wet Vut-Prepensioen en Levensloop op 1 januari 2006 blijkt een groot effect te hebben op de geplande pensioenleeftijd. Door deze wetswijziging daalt het gemiddelde pensioenvermogen met ongeveer 5% (dit komt gemiddeld neer op één jaarsalaris) voor een specifiek cohort dat na 1950 is geboren. Uit CPB-berekeningen blijkt dat degenen die geraakt zijn door de hervorming van plan zijn om gemiddeld 6 maanden langer door te werken. Mutaties in het pensioenvermogen hebben dus een vrij sterk effect op de uittreedleeftijd, terwijl mutaties in financieel vermogen en huizenvermogen een klein, respectievelijk geen effect hebben.

Op welke leeftijd verwacht u te stoppen met werken?

^a H. Bloemen, 2010, The effect of private wealth on the retirement rate: An empirical analysis, binnenkort te publiceren, *Economica*.

^b R. van Ooijen, M. Mastrogiacomo en R. Euwals, 2010, Private wealth and planned early retirement, CPB, binnenkort te publiceren.